

МІСЦЕ І РОЛЬ ІНСТРУМЕНТУ САНКЦІЙ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

***Анотація.** Мета цієї статті полягає в систематизації поглядів різних шкіл на проблему ефективності економічних санкцій. В рамках статті розглядаються проблеми трансформації інструментального призначення санкцій в рамках сучасної думки. В якості підсумкового висновку зазначено, що причина трансформації санкцій полягає в зміні ролі держави в рамках міжнародних відносин.*

***Ключові слова:** економічні санкції, зовнішня політика США, трансформація міжнародних відносин, теорія міжнародних відносин*

***Abstract.** The aim of this article is to systematize the views of various schools on the problems of effective economic sanctions. Within the framework of the article, the problems of transformation of instrumental designation of sanctions within the framework of modern thought are considered. As a final conclusion, the reason for the transformation of sanctions is to change the role of the state in international relations.*

***Keywords:** economic sanctions, US foreign policy, transformation of international relations, theory of international relations*

***Аннотация.** Цель этой статьи заключается в систематизации взглядов различных школ на проблему эффективности экономических санкций. В рамках статьи рассматриваются проблемы трансформации инструментального назначения санкций в рамках современной мысли. В*

* кандидат політичних наук, незалежний експерт

качестве итогового вывода указано, что причина трансформации санкций заключается в изменении роли государства в рамках международных отношений.

***Ключевые слова:** экономические санкции, внешняя политика США, трансформация международных отношений, теория международных отношений*

Постановка проблеми. На початку 21 століття міжнародні актори знову повернули в практику інструмент використання торгових санкцій з метою досягнення політичних цілей, що робить систематизацію знань з даного питання актуальним завданням. Відправною точкою для концепції представленої в цій роботі, є те, що економічні санкції з політичними цілями універсальний інструмент і може використовуватися незалежно від типу режиму країни. Таким чином даний матеріал не як не буде продовжувати логіку деяких авторів про те, що певного режиму властивий певний тип санкцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теми економічних санкцій і оцінці їх ролі в якості інструменту вирішення міжнародних конфліктів присвячено безліч досліджень. Серед робіт вітчизняних авторів варто виділити роботи В. В. Орлик [1], Ю. Седляр [2], І. Іваннікова [3], О. М. Шарова [4] які зосередились на санкціях політики США по відношенню до РФ. Важливо підкреслити, що для них характерний, як і для більшості авторів з СНД акцент саме на процедурних і юридичних процедурах. Таким чином вітчизняні фахівці в дослідженнях відійшли від школи історичного матеріалізму, хоч і відчують її вплив в методології.

Серед зарубіжних авторів, присвячених даній тематиці, можна виділити насамперед статті Джалеха Дашти-Гібсона, Девіда Балдвіна і Бенджаміна Редкліффа [5], Гарі Хафбауера [6], Роберта Харта [7], Марка Соува [8], Ранделя Ньюхрама [9], Ольги Парк [10], Матіаса Неункірча [11], Яна Донга [12].

Внесок Джалеха Дашти-Гібсона, Патриції Девіс і Бенджаміна Редкліффа [5] в науку визначається тим, що вони спробували визначити шляхом статистичного аналізу, які фактори визначають успіх санкцій. Головним результатом цієї роботи стало те що вони не змогли однозначно зафіксувати що санкції дають результат, тому що США не могли застосовувати до всіх країн з комуністичним режимом один і той же набір обмежувальних заходів, а значить і єдиної шкали дослідження німає.

У 2000 році Роберт Харт [7] опублікував свої результати де намагався відповісти на питання як політичний режим в країні ініціатора санкцій впливає на їх успіх. Йому не вдалося довести, що демократія впливає на успішність санкцій, але вдалося зафіксувати що демократичні країни за рахунок своєї економічної розвиненості вводять санкції частіше, тому що ймовірність успіху подібній політики висока.

Девід Лекціан і Марк Соув [8] намагалися на базі статистичного аналізу виявити як політичний режим пов'язан з успіхом проведення санкцій у політиці. Автори виявили залежність не від політичного режиму, а від соціального розвитку тобто чим ширше соціально розвинута держава, тим вище втрати від санкцій.

Роботи Ранделя Ньюхрама [9], Ольги Парк [10], Матіаса Неункірча [11], Яна Донга [12] об'єднує проблема підрахунку впливу санкцій в умовах коли світ став глобальним. Головним і загальним висновком для цих робіт стало те, що наслідки санкції стали настільки неоднозначними що потрібно повністю переглядати підхід до їх аналізу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Трансформація міжнародних відносин за останні чотири роки привела до кардинального перегляду багатьох інструментів у зовнішній політиці, в тому числі і ролі інструменту санкцій. Розкриття нового місця даного інструменту в рамках теорії міжнародних відносин дозволить вирішити ряд актуальних завдань.

Формулювання цілей статті. Мета даної статті полягає в систематизації поглядів вчених на питання місця і ролі санкцій в сучасних міжнародних відносинах.

Методологія представлена рядом наукових процедур, серед яких виділимо системний метод, історичний метод і структурно-функціональний. Для кращого розуміння природи санкцій в сучасності ми розглянули їх соціальний і теоретичний контекст. Однією з основ дослідження були положення теорії політичного реалізму, які вказують на те, що основним суб'єктом системи міжнародних відносин є національна держава.

Виклад основного матеріалу. У практиці міжнародного права з давніх часів застосовувався такий термін, як «репресалії», під яким розумілися заходи політичного та економічного характеру, що застосовуються однією державою у відповідь на неправомірні дії іншої країни. Згодом термін «репресалії» застарів, а замість нього почали використовувати поняття «міжнародні санкції», але вже в більш широкому сенсі.

Формування обсягу терміна «міжнародні санкції» в його сучасному розумінні почалося після закінчення Першої світової війни і було пов'язане з діяльністю Ліги Націй. Починаючи з цього моменту міжнародні санкції стали виконувати роль інструменту невійськового примусу з метою підтримки колективної безпеки, що було закріплено в Статуті Ліги Націй. Однак саме поняття міжнародних санкцій з часом виявилось набагато ширше, ніж просто міра з примусу, спрямована проти запобігання військових конфліктів. Будучи ключовим елементом системи глобальної безпеки, міжнародні санкції на даний момент перетворилися на інструмент зовнішньої політики, спрямований на захист політичних і економічних інтересів суверенних держав.

В кінці ХХ століття санкції були безпосередньо пов'язані з інтересами світових держав і змінювалися в залежності від вектора їх зовнішньополітичного курсу. Як правило, саме світові наддержави, а не країни, що розвиваються частіше за інших використовували санкції у своїй

зовнішній політиці. Це пов'язано з наявністю у світових держав великих політичних і економічних інтересів, необхідних ресурсів, зовнішньополітичного досвіду і впливу на світовій арені. Найчастіше введення таких заходів має бути підкріплено реальним військово-політичним або економічним тиском на об'єкт санкцій.

Особливістю сучасної практики ведення санкцій є те що цей інструмент освоїли ті країни які раніше не були помічені в подібній практиці. Ніколи раніше РФ не блокувала постачання харчової промисловості з Європейського союзу. Незважаючи на всі ангажовані інформаційні поля навколо цього питання на даний момент це серйозний удар по Європейському союзу.

Якщо ми проаналізуємо графік зростання ВВП ЄС, то буде очевидним факт зниження темпів економічного зростання після початку списку санкційних воєн. До 2014 року економічна політика Брюсселя дозволяла рости більше 3% ВВП, після – тільки в районі 2% [13]. Зачинення російського ринку для постачальників свинини з країн Європейського союзу привело до серйозної кризи надвиробництва у всьому співтоваристві. Те ж саме стосується молока, сирів і алкогольної продукції. Згідно з доповіддю для Європарламенту в якому узагальнюються емпіричні факти про економічні наслідки санкцій ЄС проти Росії і російських контрсанкцій, які були здійснені влітку 2014 року, європейським і російським компаніям вдалося частково перенаправити торгові потоки на інші міжнародні ринки у відповідь на погіршення торгових відносин. Проте, загальна переорієнтація торгівлі не може повністю компенсувати втрати експорту ЄС до Росії і, таким чином, пом'якшити негативні наслідки для економіки в цілому [13]. Якщо брати за основу дані Європарламенту, то ЄС спустився з 159 млрд обороту з РФ до 79 млрд доларів. Скорочення в два рази призвело до зростання конкуренції в рамках ЄС, а значить і падіння доходів. Брюсселю потрібні джерела доходу для зростання, інакше вони просто розваляться під натиском євроскептиків.

З іншого боку, є зростання цін на нафту, що створює ринок, доступ на який знаходиться під санкціями. Теорія політичного реалізму стверджує, що ніякий політик в ЄС і США не хоче ні втрачати гроші, ні витратити їх даремно бо інакше він програє вибори. Так як ціна на нафту і далі буде рости, то той, хто перший зніме санкції отримає частину тих, хто не встиг повернути доступ до закритого ринку. Звіт Goldman Sachs про стан російської економіки після введення санкцій каже, що їх прибутковість зросла з 14% до 18%, що вказує на зростання виграшу тих, хто зніме санкції перший.

Не менш болючі санкції Брюсселя по відношенню до Москви, що вилилося в ускладнення проведення фінансових операцій. Наприклад, Сінгапур що перебувати поза ЄС, але він максимально ускладнив роботу банківських рахунків з РФ. Санкції впливають і на економічні показники конкретних регіонів. Менеджмент заводу ГАЗ побоюється, що зупинка виробництва відбудеться вже в червні 2018 року через припинення поставок імпортованих комплектуючих. Для підприємства, яке забезпечує роботою 40 тисяч осіб і дає 15% валового продукту Нижньгородської області, потрапляння в «чорний список» американського Міністерства може обернутися зривом контрактів з європейськими та американськими партнерами. Йдеться як про постачання, так і про збірку автомобілів зарубіжних концернів Volkswagen і Skoda. У ГАЗу є європейські постачальники з Німеччини, Австрії і Чехії, а частина машин оснащується двигунами американської Cummins, випущеними на заводі в Китаї. Комплектуючі для ГАЗу також постачають російські заводи глобальних компаній: наприклад, лакофарбові матеріали продає «дочка» німецького BASF.

Подібні економічні процеси створюють привабливий ґрунт для формування політичних суб'єктів, які намагаються використовувати фактор санкцій для залучення до себе електоральної уваги (в Європі і США), створення економічних преференцій для представників капіталу (РФ і Україна). Варто задатися питанням: чи можуть ці групи вступати в

кооперативні відносини, але не для згладжування конфлікту, а заради того щоб підтримувати його заради своїх інтересів?

Представники теорії ігор в політичних науках однозначно стверджують, що в рамках кооперативної гри, де є безліч учасників, які претендують на деяку кількість певного блага, яке не тільки належить розділити між учасниками, а й частка поділу залежить від дій інших вступатимуть в негласні кооперативні процеси [14].

Соціальні учасники подібних латентних ігор різні. У країнах СНД - це більше представники крупного капіталу в законодавчих органах. Спікер Держдуми В'ячеслав Володін запропонував ввести відповідальність аж до кримінальної для тих, хто буде слідувати санкцій США на території Росії, у відповідь сенатор США запропонував тиснути економіку РФ санкціями далі. Всі ці законодавці виступають представниками вкрай консервативного електорату, який позитивно оцінює війну санкцій між двома країнами, що створює більш конфронтаційну модель зовнішньої політики.

Подібні політики-популісти - явище масове. Перший заступник голови фракції «Справедлива Росія» в Держдумі Михайло Ємельянов запропонував законопроект про заходи у відповідь відносно США, де зокрема, «передбачається вичерпання виключного права на товарні знаки відносно товарів, що визначаються урядом Росії, правовласниками яких є громадяни США». Таке формулювання допускає можливість того, що Росія зможе виробляти американські товари за американськими технологіями без їх дозволу, і вони (юридичні та фізичні особи США) не зможуть від цього отримувати будь-які статки. У відповідь група конгресменів-демократів внесла до Конгресу США законопроект, який в разі прийняття заборонить американським громадянам і компаніям розміщати свої кошти в російських цінних паперах. Таким чином в політичному спектрі ми можемо зафіксувати появу нових яструбів як з боку СНД, так і з боку ЄС і США.

У США і ЄС такі політики мають більш складну соціальну базу [15]. У неї входять представники комерційних підприємств військово-промислового

комплексу, яким для виробництва нового озброєння потрібні як реальні, так і вигадані загрози. Другий її складовою частиною виступають грантові організації (активісти правозахисних організацій і ряд аналітичних центрів) яким для отримання коштів потрібні такі країни які є в СНД. Окремо варто виділити представників іммігрантів зі Східної Європи мотивація яких полягає в тому що б увійти в грошові потоки грантових організацій. Всі ці групи інвестують значні засоби для проведення пропаганди на підтримку санкцій, що включає статті та цілі сайти в західній пресі, семінари в відомих мозкових центрах, а також роботу лобістських фірм із запровадженням в конгресі санкційних резолюцій [16]. Незважаючи на те що всі ці групи представляються розрізненої масою у них є деяка ступінь інституціоналізації. Те ж саме можна сказати про супротивників санкцій, які об'єднані на базі US -Russia Business Council, National Association of Manufacturers and US Chamber of Commerce.

Кожна зі сторін намагається донести до об'єкта впливу свої переваги і сформувані в його суспільстві і політичному середовищі (через економічну, культурну, релігійну та інші сфери діяльності) вигідну для себе ціннісну позицію або позицію з того чи іншого міжнародного питання, з метою отримання матеріальних благ, і ідеологія тут ні до чого так як присутня виняткова вибірковість [17].

У зв'язку з настільки соціально широким складом учасників виникає ще питання: чи є взагалі у урядів США, ЄС і РФ санкційна стратегія? Швидше за все немає так як сам контекст використання санкцій в політичних цілях є кон'єктурним. Як приклад наведемо Global Magnitsky Human Rights Accountability Act. У 2012 році через вбивство Магнітського конгрес прийняв акт про санкції де спочатку були тільки громадяни РФ. На травень 2018 року немає жодного постраждалого громадянина РФ і більше ніж 100 чоловік постраждали, але які не мають ніякого відношення до Росії, а просто займаються корупцією - від Африки до Азії. Так, Ден Гетлер (DanGertler) - громадянин Ізраїлю, який став мільярдером на махінаціях в Конго отримав

блокування рахунків в США саме на базі законодавства про політичні санкції.

Подібна практика підтверджується і наслідками, які суперечать висновкам тих вчених, які впевнені, що справжня мета західних санкцій – це зміна режиму. На глибоке переконання автора даної статті, це - помилка. Зібравши і проаналізувавши всю доступну в публічному просторі інформацію з питання міжнародних санкцій, ми вважаємо, що ще жоден режим не став жертвою політико-економічних санкцій. Особливо це твердження стосується держав, де режими сформовані на основі сильної кадрової складової, таких як Куба, Іран, КНДР.

Крім того якщо в правовій практиці ООН, зокрема, у статті 41 Статуту, використовується наступне визначення економічних санкцій: «Заходи, які пов'язані з використанням збройних сил», які можуть включати «повне або часткове перерву економічних відносин, залізничних, морських, повітряних, поштових, телеграфних, радіо або інших засобів сполучення, а також розрив дипломатичних відносин», то в законодавстві США є більше сотні нормативно-правових актів, що регулюють застосування економічних санкцій, проте ні в одному з них не міститься визначення цього поняття.

Сформоване доктринальне тлумачення даного поняття в США засновано на трактуванні економічних санкцій як економічних заходів примусового характеру, які застосовуються по відношенню до будь-якої країни з метою домогтися зміни її поведінки. Вони вводяться в разі настання надзвичайної міжнародної ситуації - сукупності обставин, що становлять загрозу національній безпеці, зовнішньополітичним інтересам або економіці США.

Сама американська система санкцій, що зберіглась з часів холодної війни, є багато в чому заплутаною і неефективною, що визнають і сама американська влада. Наприклад, згідно з розділом 402 Закону про торгівлю 1974 року, більш відомому як поправка Джексона-Веніка заборонено надання режиму найбільшого сприяння, а також кредитів і банківських гарантій по

лінії американських державних агентств країн з неринковою економікою, які обмежують свободу еміграції своїх громадян, але неринкові, перш за все соціалістичні країни, в 1980-2000-і роки були:

- а) або виведені з-під дії поправки спеціальними законодавчими актами;
- б) або стосовно них діє мораторій на застосування поправки;
- в) або вони визнаються країнами, що не порушують викладених в поправці критеріїв, що створює систему подвійних стандартів, яка фактично руйнує режим санкцій.

У відносинах з Китаєм США виходять з розуміння того, що розвиток зовнішньоекономічних зв'язків з ним сприяє поліпшенню ситуації з правами людини та проведення там політичних реформ, і застосовують щодо нього санкції м'якого характеру, в основному в рамках системи експортного контролю. У той же час відносно Куби, яка становила загрозу для національної безпеки США лише до 1991 року в зв'язку з союзницькими відносинами з СРСР, і зараз діють жорсткі санкції, які КНР ігнорує.

Особливе місце в практиці США займають «екстериторіальні санкції», що вводяться відповідно до американського національним внутрішнім законодавством, як правило, щодо юридичних та фізичних осіб з третіх країн, які співпрацюють з об'єктом американських односторонніх санкцій. На думку деяких експертів, режим «екстериторіальних санкцій» по суті є непрямим визнанням з боку США неефективності односторонніх санкцій і неможливості домогтися від інших держав приєднання до режиму американських односторонніх санкцій з метою забезпечення міжнародної ізоляції того чи іншого об'єкта санкцій.

У США діють декілька законів, які передбачають введення санкцій відносно іноземних компаній з третіх країн, які співпрацюють з об'єктом американських односторонніх санкцій:

закон про санкції щодо Ірану від 1996 року передбачає введення екстериторіальних санкцій відносно іноземних компаній, що здійснюють нові інвестиції розміром більше 20 млн. дол. на рік в нафтогазовий сектор

Ірану (Адміністрація США жодного разу не застосовувала санкції щодо порушників цього закону);

закон про свободу і демократичну солідарність з Кубою від 1996 року;

закон про нерозповсюдження від 2000 року;

закон про підтримку свободи в Ірані від 2006 року;

закон про всеосяжні санкції щодо Ірану;

Ці законопроекти застосовуються вкрай вибірково так як їх повна імплементація як правило істотно зачіпає інтерес американського бізнесу так як американські компанії втрачають ринки збуту і позбавляються потенційних доходів через заборону експортувати свою продукцію в деякі країни. Крім того, внаслідок застосування санкцій американські компанії несуть репутаційний збиток. Вони можуть вважатися ненадійними постачальниками в деяких країнах через побоювання, що в майбутньому в результаті можливого введення санкцій владою США щодо цих країн вони не зможуть виконувати свої зобов'язання. Навіть після зняття санкцій ефект від їх дії буде ще довгим: заборона на поставки машин і устаткування сьогодні означає зниження експорту завтра, коли санкції вже будуть зняті, тому що втрачається ринок поставок запасних частин і додаткових технологій.

Наприклад, згідно з американськими правилами експортного регулювання, всі країни розбиті на декілька груп, стосовно кожної з яких встановлено стелю продуктивності комп'ютерів, дозволених до експорту. В даний час Україна віднесена до 3-й групі країн, до якої входять близько 50 країн, включаючи Афганістан, Албанію, Єгипет, Індію, Ірак, Китай, Ліван, Лаос, Монголію, всі країни СНД, і щодо якої діють суворі правила контролю. З країн-учасниць Вассенарських домовленостей у групу включені тільки Україна, Росія і Хорватія. Поставки в цю групу країн швидкодіючих комп'ютерів, потужність яких перевищує 0,75 терафлопс, підлягають ліцензуванню, при цьому система експортного контролю побудована таким чином, що американському постачальнику практично неможливо отримати

ліцензію тобто такі потужні країни в сфері ІТ як Україна опиняються поза технічного прогресу.

Питання про ефективність санкцій також гостро стоїть в рамках наукового дискурсу. Справа не в тому, що практика використання односторонніх санкцій, які виходять за рамки діючих міжнародних санкцій по лінії СБ ООН, підриває авторитет ООН або слабшає політичне співробітництво, проблема в тому, що співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами, носить негативний характер. Наприклад, в доповіді Головного бюджетно-контрольного управління США про ефективність санкцій відносно Ірану йдеться, що американські односторонні санкції мають певний вплив на цю країну, однак визначити ступінь цього впливу представляється скрутним [18]. Ефективність санкцій знижується і тим, що повне торгове ембарго, як правило, не поширюється на діяльність дочірніх компаній американського бізнесу за кордоном, які можуть здійснювати поставки товарів до країн, щодо яких діють санкції. Винятком є тільки Куба і КНДР.

Визначення місця і ролі санкцій в сучасних міжнародних відносинах ускладнюється вагою класифікації цього інструмента. У сучасній науці виникає дискусія з приводу природи санкцій, а саме: це жорстка або м'яка сила?

З одного боку санкції – це інструмент жорсткої сили так як має місце примус в міжнародній політиці, коли одна держава змушує іншу. Але при цьому як і м'яка сила санкції має більше довгостроковий і менш оперативний характер, ними важко керувати, і вони не призначені для вирішення конкретних зовнішньополітичних питань. Офіційно озвучена мотивація при цьому включає в себе саме цілі м'якої сили так як спрямовані на формування сприятливого іміджу в країнах. Більш того результатом санкцій повинна стати добровільна зміна на користь актора погляду об'єкта санкцій, що ми можемо бачити тільки в рамках м'якої сили.

Є вчені, які вважають, що фінансові санкції на сучасному етапі є різновидом гуманітарної інтервенції. Якщо раніше санкції під гуманітарним приводом використовувалися для тиску на одну із сторін конфлікту, як правило, на авторитарний уряд, то зараз згідно з цими вченими, все частіше вони застосовуються для припинення конфліктів, в яких всі сторони, що беруть участь порушують міжнародне гуманітарне право. До таких прав відносяться різноманітні права індивідів і груп, закріплені в міжнародних договорах, деклараціях і міжнародному праві: права на життя, свободу і безпеку, право не піддаватися тортурам, жорстокому, нелюдському та такому, що принижує людську гідність. Проте основним правом, яке може викликати гуманітарну інтервенцію, залишається все ж право на життя.

Як приклад вони наводять 2013 рік, коли паралельному з військовою інтервенцією в ЦАР ЄС ввів фінансові санкції, що стосуються всіх сторін конфлікту. ЄС заморозив фінансові активи лідерів різних воєнізованих груп, причетних до підриву політичного процесу, порушення збройового ембарго, порушення прав людини, залучення в бойові дії дітей, незаконної експлуатації та торгівлі природними ресурсами, створення перешкод для надання гуманітарної допомоги та нападів на іноземних військових, розміщених в країні. У списку санкцій виявилися серед інших Н. Адам, лідер однієї з груп «Селек» і міністр безпеки під час правління М. Джотоді, і Л. Якете, лідер однієї з груп руху «Антибалака». Н. Адам потрапив в цей список через безліч арештів, тортур і неправових страт, нападів на прихильників Ф. Бозізе, спроб заручитися фінансовою допомогою у Саудівській Аравії, Катару і ОАЕ, а також організації незаконної торгівлі алмазами між ЦАР і Чадом. Л. Якете звинувачувався в закликах до атак проти тих, хто не підтримує президента Ф. Бозізе, спробах найняти іноземців з Камеруну і Беніну для боротьби з «Селек» і поширенні серед безробітних молодих християн мачете, які повинні були, за задумом, використовуватися ними для знищення прихильників іншої релігії. Санкції проти цих же осіб ввели і США заморозивши всі їхні активи в банківських організаціях своєї юрисдикції.

Відповідно до поглядів цієї школи перетворюючись у засіб гуманітарної інтервенції, фінансові санкції виконують цілий ряд функцій [19]. По-перше, фінансові санкції, в даному випадку замороження активів, дозволяють уберегти певні кошти від присвоєння або розграбування особами, винними в злочинах. По-друге, вони обмежують можливості тих, хто порушує права людини. Хоча повністю зупинити правопорушення вони не можуть, фінансові санкції створюють попередні умови для зміни політичної динаміки, зміцнюючи здорові групи, готові до політичної стабілізації. По-третє, вони дають можливість домогтися окремих поступок з боку порушників, змушуючи їх звільнити ув'язнених, дозволити постачання гуманітарної допомоги або допустити міжнародних спостерігачів. По-четверте, фінансові санкції можуть дати кошти на поліпшення гуманітарної ситуації. Наприклад, виручені кошти можуть піти на закупівлю продовольства, будівництво таборів для біженців або надання медичної допомоги. Також вони можуть бути спрямовані на постконфліктне відновлення, наприклад, на ремонт доріг або шкіл. По-п'яте, отримані за рахунок фінансових санкцій кошти можуть піти на виплату компенсацій жертвам скоєних злочинів. З цього випливає, що фінансові санкції мають чималий потенціал, займаючи, як наслідок, одне з центральних місць серед засобів гуманітарної інтервенції, Що трансформує сам механізм застосування санкцій.

Висновок. У даних умовах санкції це все ж жорстка сила, але в умовах, коли держава поступово втрачає свою монополію над зовнішніми зв'язками. Хоч відносини між країнами і будуються на співвідношенні сили і безпеки, однак зв'язку все частіше вибудовуються в форматі співпраці недержавних суб'єктів і позавладних інститутів. Тобто якщо спочатку міжнародні відносини характеризувалися виключно форматом міждержавних відносин, то потім політика держав стала вибирати об'єктом свого впливу, поряд з власне державами, зарубіжні народи і еліти, окремі групи інтересів усередині

зарубіжних спільнот для чого і підходить інструмент санкцій в тому вигляді в якому ми його зараз бачимо.

В системі санкцій взагалі закладено конфлікт зовнішньоекономічних і зовнішньополітичних інтересів країни. З урахуванням збитків, в результаті дії санкцій, можна говорити про те, що санкції перешкоджають реалізації зовнішньоекономічних інтересів, що не може не відбитися на поляризації політичних еліт. У той же час санкції певним чином, хоча і не завжди ефективним, сприяють реалізації зовнішньополітичних інтересів. Таким чином, виникає проблема принесення зовнішньоекономічних інтересів у жертву зовнішньополітичним. Кожен з урядів вирішує дану проблему по своєму, порівнюючи економічні витрати і політичні прибутки від введення санкцій. Незважаючи на ряд суперечностей в самій природі санкцій, вони будуть і далі залишатися одним з ключових інструментів міжнародної політики. При цьому роль і місце економічних санкцій у зовнішній політиці багато в чому будуть залежати від співвідношення зовнішньоекономічних і зовнішньополітичних інтересів в системі пріоритетів урядів.

Список використаних джерел

1. Орлик В.В. Проблеми російсько-американських відносин після «перезавантаження» / В.В Орлик // Стратегічні пріоритети. – 2013. – №2. – С. 154 – 160.
2. Седляр Ю. О. Теоретичні засади дослідження економічних санкцій як інструменту зовнішньої політики держави [Електронний ресурс] / Ю. О. Седляр. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2010_131_118_34
3. Іваннікова І. Економічні санкції США і країн ЄС проти Росії як інструмент урегулювання української кризи 2014 р. [Електронний ресурс] / І. Іваннікова. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eminak_2014_3-4_14
4. Шаров О. М. Міжнародна санкційна політика щодо Російської Федерації / О. М. Шаров // Стратегічна панорама. – 2016. – № 2. – С. 27 – 37 .

5. Dashti-Gibson J., Davis P., Radcliff B. On the determinants of the success of economic sanctions: An empirical analysis / J. Dashti-Gibson, P. Davis, B. Radcliff // *American Journal of Political Science* . – 1997. – №2. – P. 608 – 618.
6. Hufbauer, G. Economic sanctions / G. Hufbauer // *Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)*. – 1998. – vol. 92. – P. 332 – 335.
7. Hart R. A. Democracy and the successful use of economic sanctions / R. A. Hart // *Political Research Quarterly*. – 2000 – № 2 – P. 267 – 284.
8. Lektzian D., Souva M.. An institutional theory of sanctions onset and success / D Lektzian., M Souva // *Journal of Conflict Resolution*. – 2007 – №. 6, – P. 848 – 871.
9. Newnham R. E. Georgia on my mind? Russian sanctions and the end of the ‘Rose Revolution’ // *Journal of Eurasian Studies*. – 2015. – Т. 6. – №. 2. – P. 161-170.
10. Pak O., Kretzschmar G. L. Western sanctions—only half the challenge to Russia’s economic union / O. Pak, G. L. Kretzschmar // *Research in International Business and Finance*. – 2016. – Т. 38. – P. 577-592.
11. Neuenkirch M., Neumeier F. The impact of US sanctions on poverty / M. Neuenkirch, F. Neumeier // *Journal of Development Economics*. – 2016. – Т. 121. – P. 110-119.
12. Dong Y., Li C. Economic sanction games among the US, the EU and Russia: Payoffs and potential effects / Y. Dong, C. Li // *Economic Modelling*. – 2018.
13. Russia's and the EU's Sanctions. Economic and Trade Effects, Compliance and the Way Forward. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_STU\(2017\)603847](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EXPO_STU(2017)603847)
14. Tsebelis G. Are sanctions effective? A game-theoretic analysis / G. Tsebelis // *Journal of Conflict Resolution*. – 1990. – Т. 34. – №. 1. – P. 3-28.
15. Jones M. A., Stone G. W. The US Gun-Control Paradox: Gun Buyer Response To Congressional Gun-Control Initiatives / M. A. Jones, G. W. Stone // *Journal of Business & Economics Research (Online)*. – 2015. – Т. 13. – №. 4. – P. 167 – 186.

16. LeoGrande W. M. A policy long past its expiration date: US economic sanctions against Cuba / W. M. LeoGrande // Social Research: An International Quarterly. – 2015. – Т. 82. – №. 4. – P. 939-966.

17. Rodman K. A. Sanctions beyond borders: multinational corporations and US economic statecraft. / K. A. Rodman. – Rowman & Littlefield, 2001. – P. 134

18. Iran Sanctions: Impact in Furthering US Objectives Is Unclear and Should Be Reviewed (Report GA0-08-58) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.gao.gov/products/GAO-08-58>

19. Pond A. Economic sanctions and demand for protection / A. Pond // Journal of Conflict Resolution. – 2017. – Т. 61. – №. 5. – С. 1073-1094.